

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

26.06.19	
Организација	Делатност
05	7946/1

1. Одлука Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу

Одлуком Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу, број IV-03-15/57 од 22.01.2019. године, именовани су чланови комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата **Јасмине Ђорђевић Пешић** под називом:

„Испитивање утицаја протективних и фактора ризика на развој депресије и анксиозности повезане са узимањем психоактивних супстанци у популацији школске деце и студената“

На основу одлуке Већа за медицинске науке, формирана је комисија у саставу:

1. **Проф. др Владимир Јањић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област *Психијатрија*, председник;
2. **Доц. др Снежана Радовановић**, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област *Социјална медицина*, члан;
3. **Проф. др Маја Николић**, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу за ужу научну област *Хигијена са медицинском екологијом*, члан.

На основу увида у приложену документацију, Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Кандидат **Јасмина Ђорђевић Пешић** испуњава све услове предвиђене Законом о високом образовању и Статутом Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за израду докторске дисертације.

2.1. Кратка биографија кандидата

Јасмина Ђорђевић Пешић рођена је 18.09.1972. у Сврљигу, Република Србија. Основну школу завршила је у свом родном месту, а средњу медицинску школу у Нишу. Високу медицинску школу струковних студија завршила је у Земуну, а затим Дефектолошки факултет Универзитета у Београду, смер превенција и ресоцијализација лица са поремећајем у понашању. Од 1996. године ради као наставник предмета Здравствена нега у средњој медицинској школи “Др Миленко Хацић” у Нишу. У 2018. години именована је у звање Педагошки саветник решењем Министра просвете, науке и технолошког развоја. Од 2012. године аутор је и реализатор акредитованих програма ЗУОВ-а. Награђена је као и тим у такмичењу за најбољу научно-технолошку иновацију у Србији. Учествовала је на више научних и стручних скупова у земљи и иностранству.

2.2. Наслов, предмет и хипотезе докторске тезе

Наслов: „Испитивање утицаја протективних и фактора ризика на развој депресије и анксиозности повезане са узимањем психоактивних супстанци у популацији школске деце и студената“

Предмет: Истраживање треба да утврди повезаност степена депресивности са коришћењем психоактивних супстанци у популацији студената.

Хипотезе:

1. Постоји висока преваленца употребе психоактивних супстанци у популацији студената
2. Демографске и социоекономске карактеристике испитаника су предиспонирајући фактори за коришћење психоактивних супстанци у популацији студената

3. Степен депресивности у популацији студената је одређен демографским и социоекономским карактеристикама испитаника
4. Степен депресивности утиче на коришћење психоактивних супстанци у популацији студената
5. Студенти завршних година студија имају виши ниво депресивности
6. Постоји различит ниво депресивности међу студентима различитих факултета

2.3. Испуњеност услова за пријаву теме докторске дисертације

Кандидат, Јасмина Ђорђевић Пешић, је објавила рад у целини у часопису који је индексиран у релевантним мађународним цитатним базама у складу са Статутом Факултета медицинских наука, у коме је први аутор, чиме је стекла услов за пријаву теме докторске дисертације.

1. **Ђорђевић-Пешић Ј**, Pešić V, Damjanović G. Navike u ishrani kao važan faktor očuvanja zdravlja kod učeničke i studentske populacije. PONS - medicinski časopis. 2018; 15(2):59-65.

2.4. Преглед стања у подручју истраживања

Употреба и злоупотреба психоактивних супстанци су један од најозбиљнијих и најраспрострањенијих социјално медицинских проблема у Србији код младих. Као последица лоших навика, растућег спектра понуде и све веће доступности наркотика, у Србији се бележи пораст конзументата психоактивних супстанци међу младима.

Депресија је један од најчешћих менталних поремећаја у општој популацији широм света и према подацима Светске здравствене организације (СЗО) се налази на трећем месту глобалног оптерећења болестима. Према Извештају СЗО процењује се да око 450 милиона људи пати од менталних поремећаја и поремећаја понашања или психосоцијалних проблема везаних за употребу психоактивних супстанци.

2.5. Значај и циљ истраживања

Значај истраживања се огледа у испитивању међусобне повезаности депресије и степена депресивности и узимања психоактивних супстанци у студентској популацији, а самим тим отварају се потенцијалне могућности за превенцију и правовремено реаговање.

Циљ овог истраживања је утврђивање повезаности степена депресивности и коришћења психоактивних супстанци у популацији студената. Резултати студије развиће широк спектар препорука за превенцију како депресивности тако и коришћења психоактивних супстанци код студентске популације.

Циљеви овог истраживања су:

1. Утврдити преваленцу употребе психоактивних супстанци код студентске популације Универзитета у Нишу.
2. Идентификовати факторе ризика за коришћење психоактивних супстанци у испитиваној популацији.
3. Идентификовати факторе ризика и степен депресивности студентске популације
4. Испитати повезаност између употребе психоактивних супстанци и степена депресивности у студентској популацији.
5. Развијање препорука за превентивне интервенције намењене младима у циљу смањења употребе психоактивних супстанци и степена депресивности.

2.6. Веза истраживања са досадашњим истраживањима

Сматра се да ће свака четврта особа током свог живота бити погођена неким менталним поремећајем, док новије епидемиолошке студије широм света указују да сваке године ментални поремећаји погађају трећину одраслог становништва.

Прегледом литературе је утврђено да скоро једна трећина пацијената са депресивним поремећајем има поремећај због употребе психоактивних супстанци током живота што повећава ризик за самоубиство и доприноси већем социјалном и личном пропадању. Истраживање глобалног оптерећења болестима спроведено 2010. године је регистровало да су ментални поремећаји, укључујући и поремећаје узроковане употребом психоактивних супстанци чинили 7,4% свих DALY-ја (индикатор који се користи за

исказивање свеукупног оптерећења болестима и повредама- Disability Adjusted Life Year) на глобалном нивоу (овај проценат је износио 5,4% у 1990. години).

Резултати појединих истраживања су показали да постоје високо статистички значајна разлика у преваленцији употребе психоактивних супстанци у односу на присуство депресивних симптома. Више од 80% испитаника који су имали депресивну епизоду је користило неку психоактивну супстанцу у години која је претходила истраживању, у односу на мање од половине испитаника без депресивних симптома.

У досадашњим истраживањима је доказано да је најважнији протективни фактор за депресију и анксиозност код младих повезан са породицом и друштвеним окружењем, а да су остали у вези са друштвеним способностима, ставовима и психолошким стањем или активностима у слободно време. Задовољство квалитетом живота представља важан протективни фактор, док фрустрације воде ка ризичним врстама понашања, укључујући и употребу психоактивних супстанци.

Наше истраживање треба да утврди повезаност степена депресивности са коришћењем психоактивних супстанци у студентској популацији у циљу креирања препорука за превенцију депресивности односно употребе психоактивних супстанци.

2.7. Методе истраживања

2.7.1. Врста студије

Студија је замишљена као студија пресека.

2.7.2. Популација која се истражује

Истраживањем би била обухваћена популација од 1000 студената Универзитета у Нишу. Студија пресека биће спроведена применом методе узорковања (случајни узорак), применом упитника, спровођењем поступака на терену и обрадом података.

2.7.3. Узорковање

Као метод одабира узорка, користиће се случајни узорак. Процентуално броју студената, који похађају одређене факултете, формираће се једноетапни узорак. У узорку ће се наћи студенти свих година студија, оба пола.

Као инструмент истраживања поред општег упитника о демографским и социоекономских карактеристикама (упитник Европског истраживања здравља – други талас), за процену степена депресивности биће коришћена PHQ-8 скала (Spitzer RL, Kroenke K, Williams JB и сар.).

Студија је одобрена од стране Етичког одбора Студентске поликлинике у Нишу. Анкетирање ће се обавити у Студентској поликлиници као и на факултетима Универзитета у Нишу.

Пре почетка истраживања декани факултета Универзитета у Нишу, ће бити обавештени о сврси и начину спровођења истраживања.

Пре самог анкетирања, испитаници ће од истраживачког тима добити детаљна упутства о начину попуњавања упитника, а потписиваће и Информисани пристанак. Овим чином би потврдили да су упознати са методологијом и сврхом истраживања, као и са чињеницом да ће се њихови подаци чувати у тајности и бити искоришћени искључиво у истраживачке сврхе.

Етички стандарди у истраживању биће усаглашени са међународном (Хелсиншка декларација) и специфичном легислативом наше земље. У циљу поштовања приватности субјекта истраживања и поверљивости информација прикупљених о њему предузеће се неопходни кораци у складу са Законом о заштити података о личности („Сл. Гласник РС”, бр. 97/08, 104/09), Законом о званичној статистици („Сл. Гласник РС”, бр. 104/09) и директивом Европског парламента о заштити личности у вези са личним подацима (Directive 95/46/EC).

2.7.4. Варијабле

Зависне варијабле:

1. Степен депресивности,
2. Коришћење психоактивних супстанци (навика пушења чланова домаћинства и блиских особа, изложеност дуванском диму, број дневно попушених цигарета, да ли је икад пушио или сада пуши, почетак пушења, дужина пушачког стажа, да ли постоје покушаји престанка пушења, став о пушењу, да ли и од када пије, колико често, количина попијених алкохолних пића у току претходне недеље у односу на време истраживања, место набавке и конзумирања алкохола, употреба алкохола од стране блиских особа, став о алкохолу,

информисаност о психоактивним супстанцама, употреба психоактивних супстанци од стране блиских особа, њихова употреба, почетак употребе, место прве употребе, став о психоактивним супстанцама).

За утврђивање повезаности степена депресивности са испитиваним варијаблама примењен је бинарни логистички регресиони модел по улазној методи (Enter), пи чему је у интерпретацији резултата коришћен однос шанси (Odds Ratio, OR) са интервалом поверења (Confidence Interval, CI) 95%.

Независне варијабле:

1. Демографске карактеристике испитаника (пол, узраст, структура породице и место становања)
2. Социоекономске карактеристике испитаника (образовање родитеља, индекс благостања домаћинства, година студија, висина месечног депарца)
3. Општа процена здравља и задовољство животом (процена сопственог здравља, став у односу на сопствено здравље, скала задовољства животом)
4. Социјална подршка (контакт са блиским особама, подршка и односи у породици, очекивана каријера)
5. Слободне активности (садржај слободног времена, учесталост и интензитет физичке активности, спорт и рекреација)
6. Ризици и знања о здрављу (ризично понашање, присуство одређених болести, извор информација о здрављу и ризицима по здравље, праћење тема о здрављу у мас-медијима, учешће у акцијама унапређења здравља, хигијенске навике и сексуално понашање).
7. Насиље (изложеност физичком и психичком насиљу, насилно понашање)
8. Репродуктивно здравље (ступање у сексуалне односе, коришћење контрацепције, број партнера, ставови и знања повезани са ХИВ инфекцијом)

2.7.5. Снага студије и величина узорка

Величина узорка процењена је на основу претходне студије (Socijalno-medicinski aspekti depresivnih poremećaja u Vojvodini. Doktorska disertacija, Medicinski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, 2016.) о повезаности депресије са индикаторима стилова живота, узимајући у обзир и ризично понашање младих у Војводини. Ова студија, на узорку од 397 младих особа (179 младића и 218 девојака) старосне категорије од 15 до 24

године, показала је да преваленција депресије континуирано расте са годинама живота и да је била најнижа међу млађим одраслима (1,7 %), а највиша је била међу испитаницима старије доби, преко 65 година и износила је 11,1 % (вероватноћа грешке првог типа $\alpha=0,05$ и снаге студија од 0,95, укупна величина узорка процењена је на 350).

2.7.6. Статистичка обрада података

Попуњени упитници биће статистички обрађени коришћењем софтверског система. У приказивању метода статистике биће коришћене пропорције и груписање података, а у циљу израчунавања статистичке значајности разлика- (χ^2 - test). Статистички тестови ће бити прихваћени као статистички значајни уколико је вероватноћа нулте хипотезе једнака или мања од 5% ($p<0.05$). Униваријантна анализа је урађена применом χ^2 - testa за атрибутивна обележја, односно Студентовог t-теста и једносмерне анализе варијансе (ANOVA) за нумеричка обележја У мултиваријационој анализи узајамних повезаности биће коришћене стопе преваленце употребе психоактивних супстанци и варијабле које описују социо-демографске димензије значајне за појаву злоупотребе психоактивних супстанци као и повезаности са учесталашћу степена депресивности. Вишеструка корелација је аналитичка процедура којом се утврђује на који начин вишенезависних варијабли утиче на једну зависну варијаблу. За израчунавање коефицијента вишеструке корелације прво се израчунавају коефицијенти корелације између сваког пара варијабли које посматрамо. Однос коефицијената корелације варијабли можемо приказати матрицом корелације. Подаци вишеструке корелације код које се посматра међусобни утицај три варијабле може се приказати тродимензионалним *scatter dijagramom*. Као што је већ речено, користиће се статистички пакет-рачунарски програм - Statistlcal Package for Social Sciences (SPSS for WIndows rel. 21.0).

2.8. Очекивани резултати докторске дисертације

Резултати студије даће увид у распрострањеност употребе психоактивних супстанци као и утврђивање степена депресивности у студентској популацији. Резултати ће идентификовати факторе ризика који доводе до настанка оба ентитета. Ово истраживање ће испитати и повезаност између конзумирања психоактивних супстанци и степена

депресивности. На основу предходних резултата креираће се препоруке за превентивне интервенције намењене младима у циљу смањења употребе психоактивних супстанци и степена депресивности.

2.9. Оквирни садржај докторске дисертације

Студија ће се бавити испитивањем повезаности између степена депресивности и употребе психоактивних супстанци, као и откривањем фактора ризика за коришћење психоактивних супстанци односно депресивности у студентској популацији. Истраживањем би била обухваћена популација студента Универзитета у Нишу. Као инструмент истраживања поред општег упитника о демографским и социоекономским карактеристикама (упитник Европског истраживања здравља – други талас), за тестирање степена депресивности биће коришћена PHQ-8 скала (Spitzer RL, Kroenke K, Williams JB и сар.).

3. Предлог ментора

За ментора ове докторске дисертације се предлаже доц. др Ивана Симић Вукомановић, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина.

Доц. др Ивана Симић Вукомановић поседује стручне и научне компетенције које су комплементарне са предметом истраживања и испуњава услове за ментора докторских дисертација у складу са стандардом 9. за акредитацију студијских програма докторских академских студија на високошколским установама.

3.1. Компетентност ментора

Доцент. др Ивана Симић Вукомановић има радове који су у вези са темом докторске дисертације:

1. **Simić-Vukomanović I**, Mihajlović G, Milovanović D, Kocić S, Radevic S, Djukic S, Vukomanović V, Djukic Dejanovic S. The impact of somatic symptoms on depressive and anxiety symptoms among university students in Central Serbia. *Vojnosanitetski preg* 2018; 75(6): 582-588.
2. Radevic S, Radovanovic S, Djonovic N, **Simic-Vukomanovic I**, Mihailovic N, Janicijevic S, Kocic S. Socioeconomic inequalities and noncommunicable diseases in Serbia: National Health Survey. *Vojnosanit preg.* 2018; 75(9): 926-934.
3. Radovanovic S, Vasiljevic D, Milosavljevic M, **Simic Vukomanovic I**, Radevic S, Mihailovic N, Kocic S. Epidemiology of suicidal behavior a fifteen-year retrospective study. *Cent Eur J Public Health* 2017; 25 (1): 41–5.
4. **Simic Vukomanovic I**, Mihajlović G, Kocic S, Đonovic N, Bankovic D, Vukomanovic V, Dukic Dejanovic S. The prevalence and socioeconomic correlates of depressive and anxiety symptoms among group of 1940 Serbian University students. *Vojnosanit Pregl* 2016; 73(2): 169-77
5. Dukic-Dejanović S, Lecic-Tosevski D, Mihajlović G, Borovcanin M, **Simic Vukomanovic I**. Pharmacotherapeutical possibilities in mental disorders: current status in Serbia. *Srp Arh Celok Lek* 2011; 139 (1):10-13

4. Научна област дисертације

Медицина. Изборно подручје: Превентивна медицина

5. Научна област чланова комисије

1. **Проф. др Владимир Јањић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област *Психијатрија*, председник;
2. **Доц. др Снежана Радовановић**, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област *Социјална медицина*, члан;
3. **Проф. др Маја Николић**, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу за ужу научну област *Хигијена са медицинском екологијом*, члан.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу досадашњег научно-истраживачког рада кандидат Јасмина Ђорђевић Пешић, испуњава све услове за одобрење теме и израду докторске дисертације. Предложена тема је научно оправдана и оригинална, дизајн истраживања прецизно постављен и дефинисан, а научна методологија јасна и прецизна.

Комисија предлаже Научно-наставном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да прихвати тему докторске дисертације кандидата Јасмине Ђорђевић Пешић, уз промену наслова у назив: **“Испитивање фактора ризика који утичу на повезаност депресивности са коришћењем психоактивних супстанци у популацији студената“** и одобри њену израду.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Владимир Јањић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област *Психијатрија*, председник

Доц. др Снежана Радовановић, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област *Социјална медицина*, члан

Проф. др Маја Николић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу за ужу научну област *Хигијена са медицинском екологијом*, члан

У Крагујевцу, 02.04.2019. године